

7. Official website of "National Joint-Stock Insurance company "Oranta", available at: <http://www.oranta.ua/ukr/main.php> (ukr).
8. Official website of PZU Group Ukraine, available at: <http://www.pzu.com.ua/> (ukr).
9. Official website of IC "Alfa-Garant", available at: <http://www.alfagarant.com/> (ukr).
10. Official website of IC "AXA Insurance", available at: <http://axa-ukraine.com/> (ukr).
11. Official website of IC "Galician", available at: <http://halyska.if.ua/> (ukr).
12. Official website of PJSC "Insurance Company "Guarantee", available at: <http://www.guarantee.com.ua/> (ukr).
13. Official website of IC "European insurance Alliance", available at: <http://www.eia.com.ua/> (ukr).
14. Official website of "Insurance company "KRONA", available at: <http://www.krona.net.ua/> (ukr).
15. Official website of Insurance company "Mega-Polis", available at: <http://mega-polis.biz/> (ukr).
16. Official website of Insurance Company "NOVA", available at: <http://www.nova-ua.com/> (ukr).
17. Official website of PrAT "OSK Rezerv", available at: <http://osk-rezerv.business-guide.com.ua/> (ukr).
18. Official website of Insurance company "Retail Insurance", available at: <http://www.retail.ua/> (ukr).
19. Official website of IC "TAS", available at: <http://www.tas-insurance.com.ua/uk/> (ukr).
20. Official website of IC "Ukrainian insurance standard", available at: <http://usstandart.com.ua/> (ukr).
21. Official website of IC "UNIQA", available at: <http://www.uniqa.ua/home/> (ukr).
22. Slynko O. Yu. (2015), Impact of economic crisis on the financial soundness of insurance companies in Ukraine, *Molodyi vchenyi*, no. 12 (27), pp. 157-160 (ukr).
23. Tolstenova A. S. Improving the quality of financial management of insurance companies, available at: http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/59001.doc.htm (ukr).
24. Shuliak O. V. Problems and prospects of the insurance market of Ukraine, available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/znpstdau_2013_1_3_48.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua (ukr).

© Кривенцова Антоніна

Надійшла до редакції 23.11.2015

УДК 658.5:504

МЕЛЬНИК ЛІЛІА,

кандидат економічних наук, старший викладач

кафедри менеджменту інноваційної діяльності та підприємництва

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто сутність концепції сталого розвитку. Визначено ознаки та ідеї сталого розвитку. Виділено рівні реалізації концепції сталого розвитку й обґрунтовано вплив підприємства як господарюючого суб'єкта на практичну реалізацію цієї концепції. Запропоновано трактувати сталий розвиток підприємства з позиції системно інтегрованого підходу.

Ключові слова: *сталий розвиток; суб'єкт господарювання; екологічна відповідальність; соціальна справедливість; економічна ефективність.*

Постановка проблеми. У результаті науково-технічного прогресу зросли можливості людини, що дозволили їй масштабно втручатися в природні процеси, найчастіше без урахування негативних наслідків, що позначилося на стані навколишнього середовища й призвело до екологічних криз. Характерною особливістю сучасності є інтенсифікація і глобалізація впливу людини на навколишнє середовище. І якщо раніше людство зазнавало локальних і регіональних екологічних криз, то сучасна ситуація загрожує глобальним екологічним колапсом, оскільки людина порушує цілісні механізми функціонування біосфери в планетарному масштабі. Відтак, аналіз соціально-екологічних проблем показав, що не можна відокремлювати питання економічного

розвитку від питань стану навколишнього середовища, оскільки його деградація є серйозною перешкодою для економічного розвитку.

Прем'єр-міністр Норвегії Гру Харлем Брунтланд запропонувала, а світове співтовариство підтримало концепцію сталого розвитку, під яким визначено такий розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, проте не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

У вітчизняних реаліях питання сталого розвитку підприємства здебільшого відображене на рівні туристичної галузі, у той час як промисловість залишається майже поза полем зору. Ураховуючи ступінь впливу промислових підприємств на стан національної еконо-

міки, навколишнього середовища та соціальний розвиток, уважаємо, що нова якість розвитку може бути досягнена перш за все за рахунок ефективної роботи вітчизняних промислових підприємств, що засвідчує баззаперечну їх роль у реалізації концепції сталого розвитку.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Наукові праці щодо сутності сталого розвитку пов'язані з іменами таких провідних науковців, як А. Барлет, [10] П. Роджерс [14], Л. Товма [8]. Дослідженню проблеми формування об'єктивної системи оцінювання масштабів розвиненості потенціалу сталого розвитку держави присвячено праці О. М. Алімова, І. М. Лицур, В. В. Микитенко та ін. [6]. Проблемні питання щодо формування системи індикаторів ефективності розвитку регіональних соціально-економічних систем досліджені у працях Е. М. Лібанової, М. А. Хвесика [7]. Вагомий внесок у розвиток соціальної безпеки в контексті сталого розвитку зробили В. І. Куценко, В. П. Удовиченко [4]. Дослідження сталого розвитку на рівні підприємства висвітлюється в працях вітчизняних науковців Б. Андрушківа, Н. Кирич [3], О. Прокопенко [9] та в працях зарубіжних дослідників - В. Лепіхіна [13], Л. Дворакової та Ж. Зборкової [11], Ж. Грабари, П. Баждор, Л. Міхаеску [12], Н. Мамінгі [15]. Аналіз праць з окресленої проблематики свідчить про розгляд сталого розвитку здебільшого як прерогативи національного рівня, а питання ролі та значення підприємства як господарюючого суб'єкта в процесі забезпечення сталого розвитку залишається дещо поза увагою дослідників. Значущість та недостатність розгляду зазначеної проблеми обумовили напрям дослідження, актуальність теми статті та її мету.

Метою статті є обґрунтування місця та ролі промислових підприємств у реалізації концепції сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Поняття "сталий розвиток" у розвинених країнах надійно ввійшло в корпоративну діяльність. Учені пов'язують це з тим, що провідні країни світу, а також частина країн із перехідною економікою взяли на себе зобов'язання згідно з "Порядком денним на XXI століття", прийнятим на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро 1992 року, де були глави 179 держав світу та представники багатьох державних, міжнарод-

них і громадських організацій, та Йоганнесбурзькою декларацією зі сталого розвитку, яка була підтримана на світовому саміті у 2002 р. [2]. На Конференції ООН основними ознаками сталого розвитку визначено такі:

- перехід від екстенсивного характеру розвитку до інтенсивного при дотриманні умов якісного зростання й динамічного розвитку;

- урахування соціально-економічних аспектів виробничої та іншої господарської діяльності на індивідуальному, локальному, регіональному, національному та глобальному рівнях;

- зростання екологічної свідомості, що дозволяє забезпечити розумну поведінку людини як біоособистості.

Концепція сталого розвитку охоплює як мінімум дві найважливіші ідеї:

- 1) такий розвиток передбачає вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем. Розвиток буде сталим тільки тоді, коли буде досягнута рівновага між різними факторами, що зумовлюють загальний рівень життя;

- 2) нинішнє покоління має обов'язок перед прийдешніми поколіннями залишити достатні запаси соціальних, природних та економічних ресурсів для того, щоб вони могли забезпечити для себе рівень добробуту не нижчий, ніж той, що ми маємо зараз.

Узгодження цих ідей та їх переведення на мову конкретних заходів, які є засобами досягнення сталого розвитку, - завдання величезної складності, оскільки всі три елементи сталого розвитку повинні розглядатися збалансовано (інтегровано) (рис. 1).

Важливі також і механізми їх взаємодії. Економічний і соціальний елементи, взаємодіючи один з одним, породжують такі нові завдання, як досягнення справедливості всередині одного покоління (наприклад, щодо розподілу доходів) та надання цілеспрямованої допомоги бідним верствам населення. Механізм взаємодії економічного та екологічного елементів породив нові ідеї щодо вартісної оцінки та інтерналізації (обліку в економічній звітності підприємств) зовнішніх впливів на навколишнє середовище. Нарешті, зв'язок соціального та екологічного елементів викликав інтерес до таких питань як внутрішньопокоління й міжпокоління рівність, включаючи дотримання прав майбутніх поколінь та участі населення в процесі прийняття рішень.

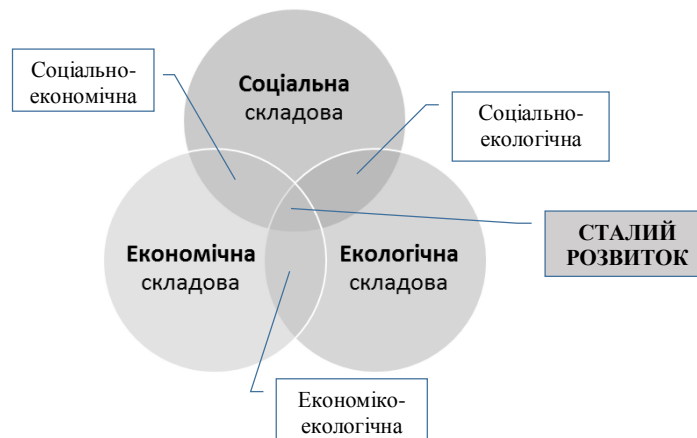

Рис. 1. Інтегрований підхід до сталого розвитку.

Інтегрований підхід до сталого розвитку виражається в інтегуванні окремих складових сталого розвитку одна в одну, у результаті чого формується перелік ключових напрямів:

1. Соціально-економічна складова: працевлаштування, підвищення кваліфікації, регіональна та місцева економіка, підприємницька діяльність, соціальне субсидіювання. Логіка інтеграції цих складових обу-

мовлена тим, що тут у першу чергу повинні задовольнятися соціальні потреби та розвиток суспільства з одночасним одержанням економічного ефекту від використання соціального ресурсу.

2. Соціально-екологічна складова: здоров'я та безпека, зміна клімату, антикризове управління, стійкість бізнесу. Поєднання соціальної та екологічної складових направлене на виконання обов'язку перед майбутнім поколінням залишити достатні запаси соціальних, природних та економічних ресурсів для повноцінного життя. Тут варто наголосити на прямому зв'язку між складовими, оскільки насамперед від дій та рішень суспільства залежить стан навколишнього природного середовища.

3. Еколого-економічна складова: ефективне використання ресурсів, енергоефективність та рециклінг (повторне використання). Інтегрування екологічної та

економічної складових є найвагомішим проявом практичної реалізації концепції сталого розвитку на рівні підприємства, оскільки виділені напрями найбільшої ефективності можуть досягнути саме в процесі виробничо-господарської діяльності. Виходячи із цих міркувань, вважаємо, що еколого-економічна складова є пріоритетом сталого розвитку суб'єкта господарювання.

Повноцінна реалізація концепції сталого розвитку нерозривно пов'язана з відповідним її забезпеченням на різних рівнях управління, елементи якого повинні передбачати повну взаємну узгодженість для максимізації отримання корисного результату управління складовими соціо-еколого-економічного розвитку [9]. Таким чином реалізацію концепції сталого розвитку можна представити у вигляді ланцюга: індивідуум - суб'єкт господарювання (підприємство) - регіон - держава - планета (рис. 2).

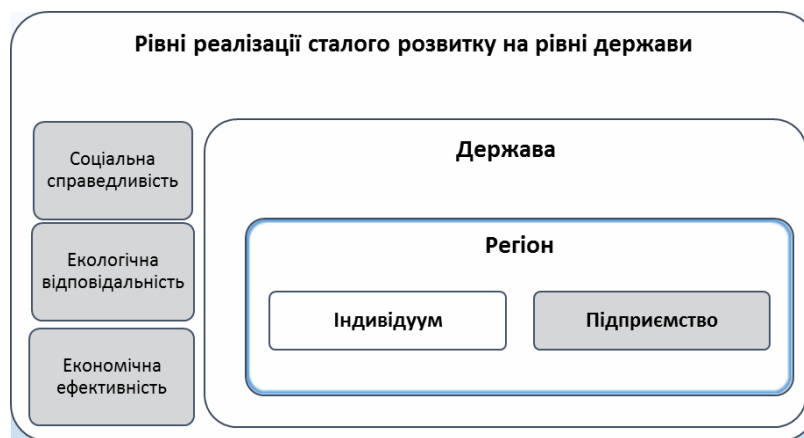

Рис. 2. Місце підприємства в реалізації концепції сталого розвитку на рівні держави.

На індивідуальному рівні особливо важливою є реалізація заходів щодо підвищення статусу екологічної освіти та виховання, які покликані змінити індивідуальну свідомість і ставлення кожної людини до природи як до основи існування цивілізації. В екологічно освічених і вихованих людей повинен змінитися стиль життя.

На особливу увагу заслуговує дослідження реалізації концепції сталого розвитку саме на локальному рівні, тобто рівні підприємства. Перш ніж спробувати виробити якийсь механізм практичної реалізації цієї концепції, слід більш детально дослідити сутність категорії "сталий розвиток підприємства" у взаємозв'язку з основними принципами загальноприйнятої концепції. Переконані, що діалектика такої категорії вимагає розгляду кожної складової окремо.

Термін "розвиток" відображає процес зміни певного об'єкта, причому ця зміна обов'язково є незворотною, що свідчить про здатність до відтворення, цілеспрямованого та закономірного.

Поняття "сталий" є доволі розмаїтим. У різних джерелах можна зустріти такі його значення:

- 1) який не зазнає коливань (не змінюється);
- 2) постійний (урівноважений);
- 3) безперервний;
- 4) призначений для тривалого функціонування;
- 5) який протягом тривалого часу не змінюють;
- 6) твердий (непохитний, який надійно забезпечує існування, остаточно визначений, сформований).

Виходячи із цього, вважаємо, що сталий розвиток найповніше можна охарактеризувати як процес пос-

тійних, безперервних (закономірних), незворотних (що надійно забезпечують існування) та чітко визначених (цілеспрямованих) змін об'єкта.

Системний погляд на підприємство як цілісне утворення виокремлює такі його елементи: матеріальні, інтелектуальні, енергетичні, фінансові та інші види ресурсів; усі підрозділи та відділи підприємства; постачальники, партнери, що знаходяться в тісному зв'язку один з одним щодо організації й ведення виробничо-господарської діяльності з метою отримання прибутку та задоволення суспільних потреб.

Поєднавши значення трьох компонентів, сталий розвиток підприємства можна трактувати з позиції системно інтегрованого підходу як процес постійних змін, при якому використання ресурсів, напрямок інвестицій, науково-технічний розвиток, упровадження інновацій, удосконалення персоналу та інституційні зміни узгоджені одне з одним і спрямовані на підвищення рівня поточної діяльності й майбутнього потенціалу підприємства, задоволення його потреб та досягнення стратегічних цілей у гармонії з навколишнім природним середовищем.

Показовою інформацією щодо характеристики рівня та можливостей досягнення сталого розвитку є аналіз витрат на охорону навколишнього природного середовища. Протягом 2014 р. на такі заходи підприємствами, організаціями та установами України було витрачено 21 925,6 млн грн. Із загальної кількості витрат на охорону навколишнього природного середовища 13 965,7 млн грн (або 64 %) становлять поточні вит-

рати, 7 959,9 млн грн (або 36 %) - капітальні інвестиції, у тому числі 7 319,1 млн грн - інвестиції в основний капітал, 640,8 млн грн - витрати на капітальний ремонт природоохоронного обладнання [1]. Тут варто зауважити, що за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів було освоєно лише 2,4 % капітальних інвестицій і здійснено 2,9 % поточних витрат, а основним джерелом фінансування витрат на охорону довкілля, як і в попередні роки, були власні кошти підприємств та організацій - відповідно 49,3 % і 96,7 %. Також підприємствами, організаціями, установами країни протягом 2014 р. фактично сплачено 2 823,9 млн грн екологічних платежів [Там само]. Отримані дані відображають ситуацію, коли питання забезпечення сталого розвитку покладено тільки на підприємства, а роль урядових структур при цьому зводиться до акумулювання грошових коштів. І, на превеликий жаль, ця тенденція буде зберігатися до того часу, доки не буде розроблено дієвого механізму стимулювання господарюючих суб'єктів - великих, середніх, малих та мікропідприємств до зміни

підходів організації виробничо-господарської діяльності на принципах сталого розвитку.

Реалії сьогодення засвідчують той факт, що підприємства, а особливо промислові, є найбільшими споживачами ресурсів, у т. ч. і соціального, і часто сприймаються як основне джерело соціальної несправедливості й деградації довкілля. Сьогодні панує думка, що саме великі підприємства є ключовими суб'єктами та відповідальними ланками за практичну реалізацію концепції сталого розвитку. З такою думкою ми частково погоджуємося, хоча насправді підприємства, особливо великі і/або багатонаціональні, не завжди є хорошими партнерами в прагненні до реалізації цієї концепції. Разом із тим, аналіз засвідчує, що середні, малі й мікропідприємства також здійснюють важливий внесок в економічне зростання і створення робочих місць у всьому світі та Україні зокрема. Згідно з даними Державної служби статистики України, у 2014 році кількість суб'єктів господарювання становила 1 932 161 одиниць, у т. ч. 341 001 підприємств (табл. 1).

Таблиця 1. - Показники структурної статистики по підприємствах із розподілом за їх розмірами в Україні за 2014 р.*

Показники	Разом	Підприємства			
		великі	середні	мали	із них мікро- підприємства
Кількість підприємств, одиниць	341 001	497	15 906	324 598	278 922
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	6 298,5	1 915,1	2 696,5	1 686,9	723,5
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн грн	4 170 660	1 742 508	1 723 151,5	705 000,5	230 729,3

Джерело: Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання з розподілом за їх розмірами. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Дані табл. 1 показують, що кількість великих підприємств становить 0,2 % від усієї кількості підприємств, при цьому на таких підприємствах працює 30,4 % працівників, а обсяг реалізації продукції становить 41,6 %. Частка середніх підприємств сягнула 4,7 % від загальної кількості підприємств, 42,8 % працівників, обсяг реалізації продукції - 41,7 %. Кількість малих підприємств найбільша - 95,1%, чисельність працівників становить 26,8 %, а обсяг реалізації продукції - 16,7 %.

Проведений аналіз обумовлює необхідність виділяти в процесі виконання стратегічного завдання - досягнення сталого розвитку, роль та внесок середніх, малих і мікропідприємств (СММП) від великих корпорацій, хоча саме такі корпорації за рахунок вигоди від економії на масштабі (поглинаючи відносно легко трансакційні витрати та маючи великий ринок), за рахунок вигоди від державного регулювання й законодавства мають можливість здійснити вагомий внесок у довгострокову економічну стабільність, створення робочих місць і охорони навколишнього середовища [15, с. 18]. Поряд із цим можна стверджувати, що в той час як увага науковців прикута до великих підприємств як основної ланки забезпечення сталого розвитку роль СММП, які дійсно орієнтовані на економічне зростання і створення робочих місць, у цьому процесі дещо нівелюється.

Практично концепція сталого розвитку може бути реалізована підприємством на основі принципів соціальної відповідальності та добровільного інструментарію управління природокористуванням, зокрема системи менеджменту якості, системи екологічного ме-

неджменту, системи менеджменту здоров'я та безпеки на роботі, екологічно чистого виробництва, екологічного маркування, програми відповідальної поведінки тощо [11].

У розвинених країнах сьогодні на локальному рівні вже досягнуті певні успіхи у вигляді зростання екологічно сприятливих технологій, а інвестиції в природоохоронні та екологічні підприємства стали дуже вигідними й отримали статус перспективної галузі світової економіки. Обсяг послуг, що надаються підприємствами, які спеціалізуються в розробці екологічно чистих, ресурсо- та енергозберігаючих технологій, очисного обладнання, засобів екологічного моніторингу тощо, швидко зростає і приносить стабільно високі доходи.

Регіональний рівень сталого розвитку є розширеним поняттям комплексного регіонального розвитку й передбачає перехід від внутрішньорегіонального прив'язування окремих виробничих структур до системного управління всією сукупністю економічних, соціально-демографічних й екологічних процесів на певній території при взаємоузгодженому вирішенні питання розміщення виробництва та розселення населення [2]. На жаль, за сучасних умов господарювання в Україні концепція сталого розвитку регіону ще далека від практичної реалізації. Поряд із цим, процеси децентралізації повинні стати надійним підґрунтям для зростання ролі регіону як активного суб'єкта сталого розвитку шляхом збалансування розвитку окремих територій та галузей регіону загалом.

У національному та глобальному вимірах сталий розвиток забезпечує збалансоване вирішення соціаль-

но-економічних завдань, збереження сприятливого стану навколишнього середовища й природно-ресурсного потенціалу з метою задоволення життєвих потреб нинішнього та майбутніх поколінь [8]. Зазначені завдання можна трактувати як стратегію розвитку в загальному вигляді, а практично вона може бути реалізована через розробку та реалізацію довгострокових стратегій, планів і програм, національних і міжнародних механізмів контролю та управління станом довкілля, використанням природних ресурсів.

Висновки

Узагальнюючи проведене вище дослідження, варто зазначити, що перехід світової спільноти на модель сталого розвитку - процес складний і тривалий. Дослідження показали, що сьогодні сталий розвиток розглядається значно ширше, ніж просто питання, пов'язані з захистом довкілля. Труднощі обумовлені розумінням сталого розвитку, здебільшого, як проекту збереження суспільства, що визначається завданням рівня держави, без приділення належної уваги вивченню особливостей та значенню цього процесу на рівні суб'єктів господарювання.

Для того, щоб ідеї сталого розвитку реалізувалися, необхідно визначити чітку стратегію й тактику впровадження цієї концепції на всіх рівнях функціонування суспільства, тобто ланцюга: індивідуум - суб'єкт господарювання (підприємство) - регіон - держава - планета. Але при цьому найбільшу увагу слід приділити саме підприємствам як первинним ланкам створення продукції, а відтак і впливу на довкілля, та розробити дієвий ефективний механізм їх стимулювання до зміни підходів здійснення виробничо-господарської діяльності згідно з принципами сталого розвитку.

Створення сприятливого середовища для розвитку підприємств обернеться позитивним ефектом для національної економіки. Це дозволить зробити її конкурентоспроможною й ефективною, підвищити рентабельність виробництва, що в результаті сприятиме сталому розвитку суспільства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі у 2014 році: експрес-випуск [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. - 2015. - № 144/0/06.4вн-15. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Жукова В. В. Аналіз факторів, впливаючих на устойчивое развитие региона [Електронний ресурс] / В. В. Жукова / Вестник Таганрогского института управления и экономики.

Мельник Лилия,

кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры менеджмента инновационной деятельности и предпринимательства Тернопольского национального технического университета имени Ивана Пулюя

РЕАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПЦИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: МЕСТО И РОЛЬ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрена сущность концепции устойчивого развития. Определены признаки и идеи устойчивого развития. Выделены уровни реализации концепции устойчивого развития и обосновано влияние предприятия как хозяйствующего субъекта на практическую реализацию данной концепции. Предложено рассматривать устойчивое развитие предприятия с позиции системно интегрированного подхода.

Ключевые слова: устойчивое развитие; субъект хозяйствования; экологическая ответственность; социальная справедливость; экономическая эффективность.

- 2011. - № 1. - Режим доступу : <file:///C:/Users/Admin/Downloads/analiz-faktorov-vliyayuschih-na-ustoychivoe-razvitie-regiona.pdf>.

3. Кирич Н. Б. Від стабілізації суспільного виробництва - до сталого розвитку суспільства : [монографія] / Н. Б. Кирич. - Тернопіль : ТДТУ ім. І. Пулюя, 2003. - 203 с.

4. Куценко В. І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку : [монографія] / В. І. Куценко, В. П. Удовиченко. - Чернівці : Видавець Лозовий В. М., 2011. - 656 с.

5. Програма дій "Порядок денний на XXI століття" ("AGENDA 21"). Ухвалена конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Саміт "Планета Земля" 1992.). - К. : Інтелсфера, 2000. - 359 с.

6. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави : [монографія] / О. М. Алимов, І. М. Лицур, В. В. Микитенко та ін. - К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. - 520 с.

7. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів : національна доповідь / [за ред. акад. НАН України Е. М. Лібанової, акад. НААН України М. А. Хвесика]. - К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. - 776 с.

8. Товма Л. Ф. Еколого-економічна складова в концепції сталого розвитку України / Л. Ф. Товма // Бізнес-інформ. - 2012. - № 2. - С. 141-144.

9. Устойчивое развитие предприятия, региона, общества: инновационные подходы к обеспечению : [монография] / [под общ. ред. д-ра экон. наук, профессора О. В. Прокопенко]. - Ruda Śląska : Drukarnia i Studio Graficzne Omnidium, 2014. - 474 с.

10. Bartlett A. Reflections on Sustainability, Population Growth, and the Environment, published in The Future of Sustainability / A. Bartlett. - Springer, Dordrecht, 2011.

11. Dvorakova L. Integration of Sustainable Development at Enterprise Level / L. Dvorakova, J. Zborkova // Procedia Engineering. - 2014. - No. 69. - P. 686-695.

12. Grabara J. Steps of sustainable development implementation into enterprise activities / J. Grabara, P. Bajdor, L. Mihaescu // Management of Sustainable Development Sibiu. - June 2015. - Vol. 7. - No. 1 (Romania).

13. Lepikhin V. V. Sustainable Development of Industrial Enterprises Based on Ecologization / Valery V. Lepikhin, Tatyana L. Lepikhina, Svetlana V. Litvinova // Mediterranean Journal of Social Sciences, MCSER Publishing, Rome-Italy. - June 2015. - Vol. 6. - No 3. - S. 5.

14. Rogers Peter. An Introduction to Sustainable Development / P. Rogers, K. Jalal, J. Boyd. - London : Earthscan, 2008.

15. Nlandu Mamingi. Enterprise and Sustainable Development: Role, Challenges and Opportunities / Mamingi Nlandu // Journal of Economics and Sustainable Development. - 2011. - Vol. 2. - No 11&12. - P. 16-26.

Melnyk Liliya,

PhD, Senior Lecturer,

Department of Management of innovation activity and entrepreneurship

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

IMPLEMENTING THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: THE PLACE AND ROLE OF THE ENTERPRISE

The goal of this article is to present the result of the research on the topic of "practical aspects of implementing the concept of sustainable development at the enterprise level". The article reviews the essence of sustainable development, which highlights two important ideas: this involves the development of economic, social and environmental problems; the present generation has a duty to future generations to leave sufficient stocks of social, natural and economic resources so that they can meet their needs. The results illustrate the components of sustainable development through their integration: socio-economic, social, environmental, ecological and economic. The paper presents the process of implementing the concept of sustainable development in the form of chain: individual - the entity (company) - region - state - planet. In this paper a sustainable development of the company interpreted from the perspective of system-integrated approach, and has been described the role and importance of medium, small and micro enterprises in achieving the sustainable development. Using the literature, observations, and judgment, the paper reiterates that practically the concept of sustainable development can be realized by the company on the basis of social responsibility and the many voluntary instruments: quality management systems, environmental management system, management system of health and safety at work, cleaner production, ecolabelling, responsible care, etc.

Keywords: *sustainable development; a business entity; social equity; ecological responsibility; social justice; economic efficiency.*

REFERENCES

1. State Statistics Service of Ukraine (2015), The cost of environmental protection and environmental charges in 2014, *Express issue*, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (ukr).
2. Zhukova V. V. (2011), Analysis of factors affecting the sustainable development of the region, *Vestnik Taganrogskogo instituta upravleniya i ekonomiki*, Vol. 1, available at: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/analiz-faktorov-vliyayuschih-na-ustoychivoe-razvitiye-regiona.pdf> (rus).
3. Kyrych N. B. (2003), From the stabilization of social production – to sustainable development, monograph, *TDTU Press*, Ternopil, 203 p. (ukr).
4. Kutsenko V. I., Udovychenko V. P. (2011), Social Security in the context of sustainable development, monograph, *Publisher Lozoviy V.M.*, Chernigov, 656 p. (ukr).
5. Action program "Agenda XXI century" ("AGENDA 21") (2000), Kyiv, 359 p. (ukr).
6. Alymov A. M., Lytsur I. M., Mykytenko V. V. and others (2014), Potential sustainability of Ukraine in implementing the state's integration selection, monograph, Kyiv, 520 p. (ukr).
7. Libanova E. M., Kyvesyk M. A., eds. (2014), Socio-economic potential of the sustainable development of Ukraine and its regions: national report, monograph, Kyiv, 776 p. (ukr).
8. Tovma L. F. (2012), Ecological and economic component of sustainable development in Ukraine, *Business Inform*, No. 2, pp. 141-144 (ukr).
9. Prokopenko O. V., (ed.) (2014), Sustainable development of enterprises, the region and society: innovative approaches: monograph, *Drukarnia i Studio Graficzne Omnidium, Ruda Śląska*, 474 p. (rus).
10. Bartlett Albert (2006), Reflections on Sustainability, Population Growth, and the Environment, published in *The Future of Sustainability*, *Springer, Dordrecht* (engl).
11. Dvorakova L., Zborkova J. (2014), Integration of Sustainable Development at Enterprise Level, *Procedia Engineering*, No. 69, p. 686-695 (engl).
12. Grabara J., Bajdor P., Mihaescu L. (June 2015), Steps of sustainable development implementation into enterprise activities. *Management of Sustainable Development Sibiu, Romania*, Vol. 7, No. 1 (engl).
13. Valery V. Lepikhin, Tatyana L. Lepikhina, Svetlana V. Litvinova (2015), Sustainable Development of Industrial Enterprises Based on Ecologization. *Mediterranean Journal of Social Sciences, MCSER Publishing, Rome-Italy*, Vol. 6, No 3, p. 5. (engl).
14. Rogers Peter, Jalal K., Boyd J. (2008), An Introduction to Sustainable Development, Earthscan, London (engl).
15. Nlandu Mamingi (2011), Enterprise and Sustainable Development: Role, Challenges and Opportunities. *Journal of Economics and Sustainable Development*, Vol. 2, No. 11&12, pp. 16-26 (engl).

© Мельник Лілія

Надійшла до редакції 05.12.2015